

HOL VANNAK A TÖMEGSÍROK? (15.)

Negyvennégy évesen verték agyon

A dögtemetőbe vitték a halálra kínzott magyarokat – Egy kopasz partizán nő mindenki beelőtt
– A katolikus temető szélén még ma sincs megjelölve a tömegsír

Sajnos egyre kevesebb olyan tanúja van már az 1944-es borzalmak időszakának, akik megmutathatnák, hol várnak az ártatlan áldozatok tetemei arra, hogy végre méltó nyughelyükre kerüljenek. Most induló sorozatunk célja felkutatni azokat a helyeket, ahol a szemtanúk vagy a helytörténészek szerint a '44-es áldozatok jeltelen tömegsírokban nyugszanak. Várjuk olvasóink segítségét. Akik tudnak segíteni, kérjük, jelentkezzenek a 024 555 530-as telefonszámon, illetve a hetvege@magyarszo.com e-mail címen.

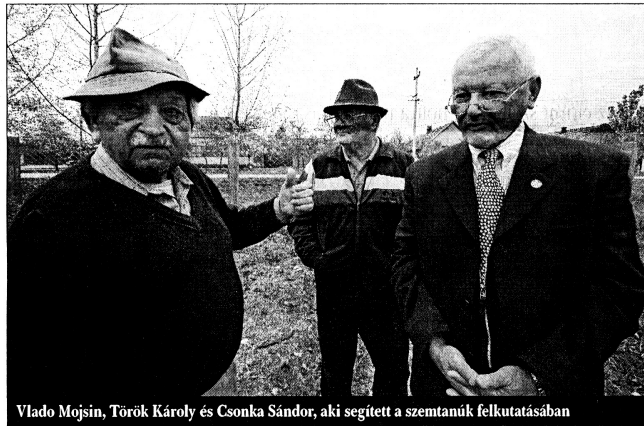
Csóka községben a tiszaszentmiklósi magyarok és svábok közül is többen kivégeztek a partizánok. Elegendő ürügy volt már az is, ha valaki levelet kapott Magyarországról, vagy csak ráfogtak valamit. Az egyik helybéli, **Török Károly** (1946) földműves nagyapja, **Gombos Péter** éppen 44 éves volt 1944-ben, amikor a község háza udvarán halálra ütegeltek.

– Október végén nagyapámat a többi „gyandó” magyarral együtt a partizánok bevitték a község háza udvarára, és hasábfával addig ütöttek-verték őket, amíg mozogni tudtak. Nagyapámat a község háza az elsők között verték

a község házára, azt mondta nagyapámnak, hogy amennyiben nem jelenti a hatóságoknak, milyen levelet kapott, ő fogja feljelenteni. Ilyen komája legyen az embernek!

A levél miatt került bamba nagyapám. Ezért a semmiségért verték agyon, míg az őt feladó komája megúszta, mert kevesebb verést kapott. Keresztényi Kálmán és Lénárt János az éj leple alatt kimászott a döggödörből, nekik még volt annyi erejük, hogy fel tudtak kapaszkodni, és így meg tudtak menekülni a halál torkából – mondta Török Károly, aki nagyapja sorsáról első kézből értesült **Csajkó Józseftől**, akit ugyan-

A partizánok önkényének áldozatul esett nagyapámnak annyi volt a vétke, hogy Magyarországról kapott egy hivatalos, koronás pecséttel ellátott levelet, amelyben hívták, hogy menjen oda, telepedjen le ott, könnyebb lesz neki

Vlado Mojsin, Török Károly és Csonka Sándor, aki segítette a szemtanúk felkutatásában

agyon. A kínzások után, amikor már azt gondolták a partizánok, hogy mindenkit agyonvertek, **Cigány Andrással** parasztkocsin vitették ki a szerencsétleneket a falu szélére, az akkor még létező sinterházhoz. A felismerhetetlenségig megkínzott embereket a dögtemető gödrébe dobálták. Ez este történt. A partizánok pihenőre vonultak, csak hajnalban mentek megnézni, van-e köztük valaki, aki esetleg életben maradt. Egy Kovica nevezetű kopaszra nyírt partizán nővel az élen, biztos, ami biztos, mindenki beelőtték, majd a hullákat leöntötték mésszel, és betemették a gödröt. Ez a Kovica később férjhez ment, és Csókán kenyeret árult, a gaztetteiről sem szó, sem mást nem vontak felelősségre.

Közcím: **Dögtemetőbe vitték a magyarokat**

– Hogy mi volt a bűnik ezeknek a szerencsétleneknek, hát semmi olyasmi, amiért kihalhat kellett volna szenvedniük mindenféle bírósági eljárás nélkül. A partizánok önkényének áldozatul esett nagyapámnak annyi volt a vétke, hogy Magyarországról kapott egy hivatalos, koronás pecséttel ellátott levelet, amelyben hívták, hogy menjen oda, telepedjen le ott, könnyebb lesz neki. A levélről **Keresztényi Kálmán** harangozó, nagyapám keresztkomája beszélt olyan helyen, ahol nem kellett volna. Amikor Keresztényi komám is bevitték

csak bevitték a község házára. Kapott ő is verést, de kiengedték, mert szólt az érdekében egy helybéli szerb. Ugyanis alaptalanul vádolták meg, hogy az egyik szerb embernek ő verte be az ablakát, pedig csak a későbbi feleségét kísérte haza.

– Ez a Csajkó juhászként dolgozott apámnál, gyerekkoromban tőle hallottam, hogyan végezte szerencsétlen nagyapám. Kevesen múltot, hogy őt is agyon nem verték, szerencsére kiengedték, és hitelesen be tudott számolni a partizánok gaztetteiről.

A tiszaszentmiklósi vérengzésekről **Micsiz Sándor** (1919-2004) a Hét Napban 1996-ban számolt be a Szőlőfárum, Tiszaszentmiklósi magyarsága, vallási és kulturális élete a múltban és a jelenben címet viselő cikksorozatában:

„Egy alkalommal vidékről hozzánk tévedt „hős” partizánok egy nővel az élükön több bezárt magyart bántalmaztak, puskatűssel és vékony hasábfával verték agyon őket. Ezek az áldozatok név szerint: **Bálint János** 17 éves papnevendő, **Miklós István**, **Péter János**, **Gombos János** és **Péter** valamint **Medve Péter**. Volt, aki túlélt az üteglést, ezek a halottak alatt fektették mozdulatlanul. Ezt **Szabó János** bácsi mesélte el. A szlovák tanító (**Gazsó**), aki községi képviselő is volt, és aki azon az éjjelen ügyeleteskedett, kérte, hogyha valaki

A sintertelepből mára nem sok maradt, ide temették el az agyonvert magyarokat

életben maradt, az jelentkezzen, mert most a partizánok alszanak. Befogatott és elvitte őket Törökkanizsára, hogy bíróságon ítélljenek felettük. A partizánok reggel kipihenve belenyugodtak, hogy mind agyonverték a magyarokat. A bíróság a túlélőket felmentette, semmiféle vádat nem tudtak felhozni ellenük.”

– A bevonuló oroszok állították le a magyarok kínzását és a további vérengzést. Sajnos az oroszok sokakat kényszermunkára, kulukra vittek. Összeszedték a faluban és a szomszédos településeken a lovas kocsival rendelkező embereket, velük vitték a löszert és a többi utánpótlás felszerelést a frontra.

Több száz fogatos kocsit szedtek össze, és ezeket a partizánok kíséretében meg a k a v a Magyarországra irányították.

Kiskunfélegyháza környékén haladt a menet, amikor egy német vadászgép lecsapott rájuk. A bombázásban és golyózáporban falunkból életét veszítette **Vas Mátyás** és **Kertész Illés**, meg egy hódegyházi illető, **Bali Péter**. A támadásban a másik nagyapám lovát kettévágta egy szapnel, kapott helyette egy kancát, és így tudott hazajönni Tiszaszentmiklósról. A halottak mellett nagyon sokan meg is sebesültek Kiskunfélegyházánál – mondta még Török Károly.

Közcím: **A temető sarkában van a jelöltelen tömegsír**

Vlado bácsi mutatta meg a temetőben, hol nyugszanak az áldozatok

A katolikus temetőben történt kivégzésnek több szemtanúja is volt, egyikük a magyarul is kitünően beszélő 77 éves földműves, **Vlado Mojsin** bácsi, aki gyerekkorában is a temetőnek által lakott, nem messze a kivégzés helyétől. Ő mutatta meg a temetőben, hol nyugszanak az áldozatok.

– A temető sarkában, a mostani kerítésen belül előre meg volt ásva egy hosszú árok, ebbe lötték az embereket. Híre ment a faluban, hogy kivégzés

lesz, mi, gyerekek is kíváncsian lestük, hogy mi fog történni. Nem mertünk közel menni, de az utca túloldaláról mindent jól lehetett látni. Hogy mi volt a bűnik ezeknek az embereknek, nem tudom, de puskás kivégzőosztag lötte le őket. Ahogy eldördültek a lövekek, a szerencsétlenek előre bukkantak a gödrébe. Az egyik halálra ítélt a kivégzés előtt még azt kiáltotta: „Éljen Tito!”, de a kivégzés vezető tiszt azt mondta neki, hogy már késő – emlegetett vissza az idős szerb ember.

Az akkor 25 éves **Micsiz Sándor** hasonlóan írta le a temetőszéli kivégzéseket: „A szomszédom, **Miklós Feri** bácsi hívására én is elmentem meg-

nézni, hogy kik azok. Feri bácsi nővére, Kati néni házában a padlásáról jól rá láttam a volt temető sarkánál kik azok. Feri bácsi nővére, Kati néni házában a padlásáról jól rá láttam a volt temető sarkánál levő vesztőhelyre. A sírok a temetősaroktól egészen a műtűg sorakoztak. Megérkezett a menet: kékre-zöldre vert emberek dróttal összekötözött kezekkel a partizánok gyűrűjében. Odaérve a sírokhoz felsorakoztatták őket. Név szerint: **Schneider Mátyás** volt községi bírót, **Müller Hanzit** és a magyar származású **Piri Andrást**, volt hipót (rendőr) a német megszállás idején).

A három tiszaszentmiklósi mellett ott volt a sorban **Kiss Sándor** és a sógora, **András**, keresztúri csőzök. A partizán kivégzőosztag parancsnoka

felolvastott egy írásfélét. A kivehetetlen mormogásból egy szó sem értettük. Miután az ílet-hírdetés véget ért, Müller Hanzit visszafordulva azt kiáltotta: „Zivela crvena armija!” Válaszolt a parancsnok: „Sad ćeš ti dobiti crvena armija!” Ezután gyors ütemben felhangzottak a „Nišani, pali!” vezényszavak, és a kivégzettek – még mielőtt a lövekek zaja hozzánk ért volna – összerogytak a sír szélén.”